

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

“BİR BİLİM ADAMI’NIN ROMANI”

ROMAN’IN İNCELENMESİ

DANIŞMAN

DOÇ.DR. BÜLENT YORULMAZ

ÖZLEM YILMAZ

980093

LEFKOŞA/2002

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
GİRİŞ.....	II
YAZAR HAKKINDA BİLGİ.....	III-XI
ROMAN'IN ÖZETİ.....	XII-XIX
ŞAHISLAR.....	XX-XXXIV
ZAMAN-MEKAN.....	XXXV
ROMAN'DAN ALINTILAR.....	XXXVI-XLI
SON SÖZ.....	XLII-XLIII
BİBLİYOGRAFYA.....	XLIV

ÖNSÖZ

Türkiye`de pek benimsenmemiş bir dalda, biyografik roman türünde, Oğuz Atay`ın kendine özgü üslubu ve kurgusuyla, kendi hocası da olan Prof. Mustafa İnan`ı anlatışı. Atay`ın hedefi, bir halk çocuğunun uluslararası ün sahibi bir bilim adamı oluşunun zorlu macerasını sergilemek. Bunun yanı sıra, Oğuz Atay`ın toplumsal eleştiri kalıplarını zorlayışını da izliyoruz. Toplumun onu ne kadar zorladığını kitapta görüyoruz. Benimsedikleri anlayışa göre, doğadaki bireyler karşılıklı etkileşimlerde kendi iç örgütlenmelerini korumak yönünde güçlü bir direniş içindedirler.

Bu arada insanların bu direniş ögesi ile mutluluklarını ölümsüz duygularında aradıklarını düşünüyor. Maddesel anlamdaki ölümsüz olabileceklerine kendilerini inandırmadıkları için de kimileri de toplumda bırakacaklarını umdukları anılarla bir ölümsüzlük ve mutluluk duygusuna bir bakıma eriştikleri düşünülüyor.

Bu hususları romanında canlandıracak herhangi bir şahıs bulunamadı yıllarca, son olarak Mustafa İnan`ın da öğrencisi olan Oğuz Atay bu görevi üstlendi. Oğuz Atay Mustafa İnan`ı başkalarından da dinledi ve sonuç olarak kendi düşünceleri ile birleştirdiği başkalarının düşünceleri bu romanın oluşmasına sebep oldu.

GİRİŞ

Bir Bilim Adamı'nın Romanı; taşrada yetişmiş, hayatın birçok zorluğunu yaşamış, iki savaş görmüş bir insanın tüm bu zorlukların arasında nasıl büyük bir bilim adamı olduğunu gözler önüne seriyor. Mustafa İnan Türkiye'de yetişmiş mükemmel karakterlerden biri. Böyle bir insanın yaşam mücadelesinde karşı koyduğu zorluklar karşısında yenilmemesi, bu kadar büyüüp bilime katkıda bulunması; ki bu katkılar insanlarımız tarafından hafife alınamayacak kadar önemlidir. Kişinin kendi içinde bir yol belirlediğinde bu yolu kimsenin veya hiçbir şeyin değiştiremeyeceğini çok güzel bir dille Oğuz Atay'dan bu romanında açıkca görebiliyoruz.

Mustafa İnan, babasının veya ailesinin çok fazla bir yardımını almadan birşeyleri kendisinin de başarabileceğini kanıtlamak için aklını mükemmel derecede kullanmış ve bu mükemmellik sonucu insanın istedikten sonra veya umut ettikten sonra neleri elde edebileceğini göstermiştir. Kendisi de gerçekten ileri görüşlü bir insane olduğu için yaşadığı ortama ayak uydurmak yerine yaşadığı ortamı kendisine uydurmayı çok iyi başarmıştır. İmkansızlıkları her ne kadar onu zorlasa da yılmamış, öğretme-öğrenme duygusunu asla bastırmamıştır. İnsanların insane gibi yaşamalarından yana olduğu için herkese fazlasıyla tolerans tanımış ve bu yüzden herkes tarafından sevilmiş bir karakterdir. Açıkcası kimsenin başaramadığını başarmış ve amacına ulaşmıştır. Oğuz Atay ise onu bizlere anlatırken mükemmellik derecesini gerçekten zorlamıştır.

OĞUZ ATAY KİMDİR?

1934-1977

ATAY, OĞUZ (İnebolu/Kastamonu, 12 Ekim 1934 - İstanbul, 13 Aralık 1977) Romancı, öykücü.

Bir süre milletvekilliği de yapan Ağır Ceza hâkimi Cemil Atay'ın oğludur. 1939'da ailesiyle birlikte Ankara'ya gitti, ilk ve orta öğrenimini orada tamamladı. Maarif Koleji'ni (1951) ve İTÜ İnşaat Fakültesi'ni (1957) bitirdi. Askerlik görevinden önce, altı ay kadar Anayol Şirketi'nde çalıştı. Bu sırada, Maslak Caddesi'nin yapımında mühendis olarak çalıştı. Askerlik dönüşü 17 Temmuz 1959-3 Kasım 1962 arasında Denizcilik Bankası İstanbul Şehir İşletmeleri Müdürlüğü'nde binalar bakım, tamir ve kontrol elemanı olarak eski Karaköy vapur iskelesinin yapımında görev aldı. Bu görevinden istifa ettikten sonra Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi Harita Kadastro Bölümü Ölçme Bilgisi Kürsüsü'nde öğretim görevlisi oldu. 1975'te doçent olan ve topografya ve yol inşaatı dersleri veren Atay'ın bu alanda Topografya (1970) adlı bir ders kitabı vardır.

1961'de ilk evliliğini Fatma Fikriye Gürbüz ile yaptı ve bu evliliğinden Özge adında bir kızı oldu. İkinci evliliğini 27 Nisan 1974'te, Yeni Ortam gazetesinin kültür-sanat sayfasını hazırlayan Pakize Kutlu'yla yaptı. Beyin tümörü tanısıyla gittiği İngiltere'den tedavinin imkânsız olduğunu öğrenerek dönen Atay Edirnekapi Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Atay'ın edebiyata eğilimi, kiralanarak okunan romanlarla başladı. Pitigrilli ile başlayan bu okumaları Oscar Wilde, Gorki, Dostoyevski, Stendhal izledi. İlgisi alanı daha sonra Kafka, Joyce, Laclos, George Eliot, Henry James, Joseph Conrad, Emily Bronte, Günter Grass, Vladimir Nabokov'u da içine aldı. Yerli yazarlardan da Sabahattin Ali ve Yusuf Atılgan'ı severek okumuştur.

1950'lerin sonlarıyla 60'ların başlarında sinemaya büyük ilgi duyan Atay, 1958-59 arasında CHP eski milletvekili ve ticaret bakanlarından Cemil Sait Barlas'ın çıkardığı haftalık Pazar Postası dergisinin redaksiyonunda çalıştı ve çeşitli yazılar kaleme aldı. Kendisi de 1961'de "Olaylar" adlı Marksist bir dergi yayımlamayı düşünüyordu, ama bunu gerçekleştiremedi. 1969-72 arasında, Meydan-Larousse Lügat ve Ansiklopedisi'nde "son okuyucu" olarak çalıştı.

Eserlerinde burjuva zihniyeti karşısında bireyin sorunlarını dile getiren Atay çok yönlü bir aydın ve modernist bir yazar olarak bilimden edebiyata, sanattan dile, felsefeden psikolojiye kadar geniş bir ilgi alanına sahipti. Doğu ve Batı uygarlıkları arasında sıkışıp kalmış, bir kültürel bunalım ve kimlik arayışı içindeki Cumhuriyet dönemi aydınının ruhsal ve düşünsel sorunlarına, roman sınırlarını zorlarcasına eğildi. Atay'a göre, romanın özgünlüğü ayrıntıdadır. Atay her şeyin ayrıntılarda saklı olduğuna ve "insan"ın kendini ayrıntılarda ele vereceğine inanır. İlk bakışta keyfi, dağınık görünen bu ayrıntıların, yapıtlarının bütününde titizlikle seçilmiş birer malzeme oldukları ve ustaca örüldükleri görülür.

Üç ayrı düzlemde (kitabın öyküsü, Turgut'un öyküsü ve Selim'in öyküsü) oluşan ilk romanı Tutunamayanlar'da (1971), 1930'lardan 1960 sonrasına uzayan dönemde Türk toplumuna ilişkin gözlemler, aydınların yaşantısına, toplumsal kurumlara yönelik eleştiriler, "alıntılanan iç konuşma" tekniğinden yararlanan bir anlatımla dile getirilir. Romanda, belirli bir olayı anlatmak yerine, izlenimler, çağrışımlar, taşlamalar ve ruhsal çözümlemelerden "aktarılan iç konuşma" ve "alıntılanan iç konuşma"ya kadar birçok yöneme başvurulur. Bunlar içinde başat olan, "alıntılanan iç konuşma"dır. İç konuşma içinde iç konuşma biçiminde tanımlanabilecek bu yöntemle, roman adeta bir tiyatro sahnesine döner. Dış diyalog, iç konuşma ve iç diyalogun birbirine örüldüğü bu sahnelerde Atay, tiyatro düzenlerini iç konuşma yöntemine uyarlar. Bu, yazarın mesajını değişik anlatıcılar aracılığıyla aktarmasını kolaylaştırır ve yazara romanın tonunda değişiklik yapma olanağı sağlar. Ancak egemen ton, alaycı tondur. Romanın bir yerinde geçen içten aşk söylemi ise başat tonla karşıtlık oluşturur. Anlatım tekniği bakımından Tutunamayanlar Türk romanında bir aşamadır. Gelenekten kopuş, Batı uygarlığı karşısında eziklik, hatta aşağılık duygusuyla önce topluma, sonra giderek kendine yabancılaşan bireyin sorunlarının ele alındığı romanda, yabancılaşma bazı kahramanlarda kişilik bölünmesine yol açar. "Olrıc", roman kahramanlarından Turgut Özben'in sanki "iç ben"idir. Sıkıştığı her durumda onunla konuşur, ona sığınır. Bu yönüyle Atay'ın psikanalizden de yararlandığı söylenebilir. Eleştirel bir roman olan Tutunamayanlar'da şiirden oyuna varıncaya kadar hemen hemen her yazı türü kullanılmıştır. Hiciv, taklit, parodi, pastiş, yabancılaştırma tekniği olarak alay, romanda bakış açısı olarak ironiyi yaratır. Romandaki ironi, yazarın nihilizminden çok, kendi duygusal bağlarını denetleyen bir araçtır. Atay ironiyi acıyı hafifletmek için değil, aksine yaşatmak, erişilmez ya da dokunulmaz kılmak için kullanır.

Atay'ın dili iki özelliği bir arada içerir. Bu, hem kahramanlarıyla özdeşleşen, onlarla duygusal bağlar kuran, hem de anlattığı gerçeğin gülünç hale getirilmeden, parçalanıp çarpıtılmadan ciddiye alınamayacağını fark eden

bir dildir. Yapıtlarının başka dillerin taklidi, parodisi olarak yazılması, duyguların abartılarak gerçekten uzaklaştırılması ve ucuz duygusallık taklidiyle karşılaşılması hep bu yüzdendir. Kendi yazma çabasıyla da alay eden Atay duygu cümlelerinin etrafına ördüğü parodi ve espri duvarlarıyla metnini herkesten önce kendisi alaya alarak başkalarının alaya almasına, dışarıdan eleştirmesine engel olur. Kendi acısı ve isyanıyla kendisi dalga geçerek hem mizahi zekâsını gösterir, hem de gelecek eleştirileri önceden karşılar. Atay'ın çizdiği alaycı, neşeli, kaba, gürültücü bir adam görüntüsünün ardında kırılğan, romantik, ürkek birisi vardır.

Birey'de insanı, insani olanı yakalamaya çalışır Atay. Kahramanı Selim Işık'ın kişiliğinde belirginleşen ve İsa simgesiyle pekiştirilen, insanlığın ortak yazgısı olarak kaybedilen umuttur. Selim'in toplumla çatışması, İsa ile insanlık çatışması gibi verilmeye çalışılmıştır. Yazar sadece İsa'ya gönderme yapmakla kalmaz, kendinde ona benzer bir misyon bulur ve onun biçemiyle konuşur. Kahramanlarından Selim, Mesih'in ikinci gelişi gibi, bir gün mutlaka ezilenlerin haklı çıkacağına inanır. Böylelikle İsa mitosu, sanatın dışında ideolojik işlev de üstlenir. Bu noktada karşı çıkılan, burjuvaziden öte, paylaşmayı bilmeyen, iyilik yapmayan, kısacası "insan" olmayanlardır.

Turgut'un, "tutunanlar"ın safından "tutunamayanlar"ın safına geçişini de İsa mitosu bağlamında okumak mümkündür. Çıkış arayan aydın kimliğine bürünmüş biri olarak Turgut da İsa gibi her şeyi yüzüstü bırakıp yollara düşer. O da kovuşturmaya uğrar ancak izini kaybettirmeyi başarır. Aynı simge "Beyaz Mantolu Adam" öyküsünde de karşımıza çıkar. Öykünün kahramanı, kuşlara yem verirken iki yana açtığı kollarıyla "çarmıh" gibidir. Gerçi bir aydın değil, bir serseridir; ilginin değil, horgörünün hedefidir, ama öyküde, onunla toplumun bir kukla haline getirdiği, birey olma hakkının bile tanınmadığı insanın topluma karşı isyanı anlatılır. Paradoksal bir biçimde, kendisi olma uğruna, kendisini yok eden kahramanının kişiliğinde, toplumsal baskı karşısında bunalan çağdaş insanın özgürlük arayışı dile getirilmeye çalışılmıştır.

Adları simgesel olan ve intiharı varoluşsal bir sorun olarak gören kahramanları bu sona sürükleyen sadece karşı çıktıkları toplum değil, kendi yanlışlıklarıdır aynı zamanda. Yapıtta dayatmacı devrimciliğe, öykünmecilik Batılılığa da tepki vardır. Bu da aydının önce topluma, sonra da kendisine yabancılaşmasına, kimliksizliğine yol açmıştır. Atay bu romanında Joyce'un Ulysses ve Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi, Nabokov'un Pale Fire (Solgun Ateş) ve Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı ve Gonçarov'un Oblomov'u gibi yapıtlara da bazı göndermelerde bulunur. Ancak bu yazarlara öykünmez, onları esin kaynağı olarak ele alıp kendi yöntem ve buluşlarıyla destekler. Onun gönderme yaptığı yerli yabancı yapıtlar da okuyucu için bir "oyun"dur. Okuyucu bu benzerlikleri fark ederse, okumaktan zevk duyacak, öte yandan taklit düşkünü çevreler de alaya alınmış olacaktır.

İkinci romanı Tehlikeli Oyunlar da hemen hemen aynı eksen üzerine kuruludur. Romanda, düzene ayak uyduramayan aydın bir kişinin, içine düştüğü ve kendisini intihara kadar götüren bunalımı anlatılır. Atay'ın bu romanında, oyun yazmak isteyen kahramanını ölüme götüren neden, yaşadığı hayal dünyasıyla gerçeği bağdaştıramamasıdır.

Oğuz Atay marjinaldir, entelektüel bir tavırla bütün düşünce sistemlerine eşit uzaklıktadır ve hepsini sorgulamaktan geri kalmaz. Bu yüzden yalnızlık, yabancılık ve acı çeken yahut gülünç duruma düşen kahramanlarıyla bazen bir İsa, bazen bir Hamlet, bazen de Don Kişot olan Atay Bir Bilim Adamı'nın Romanı'nda (1975) farklı bir kimlikle karşımıza çıkar. Mekanik bilgini Prof. Dr. Mustafa İnan'ın yaşamını konu edinen ve üçüncü tekil şahıs ağzından, bilgi vermeden, tanımlama, iç monolog ve bilinç akışı tekniğine kadar, zengin bir anlatımın sergilendiği romanın Bildungsroman'a (oluşum romanı) yaklaşan bir tekniği vardır. Romanda Prof. Dr. Mustafa İnan'ın yaşamöyküsünün yanı sıra Doğu ve Batı uygarlıklarını özümsemiş, matematikten edebiyata kadar hemen hemen her alanla ilgili aydın bilim adamı yetiştirmenin önemi vurgulanır. Öte

yandan, roman "insana değer vermeyen toplumun her kesimine", hatta eleştiri kurumuna yöneltilen ağır eleştirileri de içerir. Mustafa İnan, Atay'ın örnek insanıdır; bilimle Batı, yaşantı ve sevgi anlayışıyla Doğu'ya açılan kimliği ile Atay'ın "tutunmayı" başaran yegâne kahramanı olarak farklılaşır. Bu yüzden eser de romandan çok bir bildiri gibidir.

Atay'a göre, Türk romanının ve Türk insanının asıl problemi "kişilik"tir. Bunun önemini kavrayamamış ve kendisiyle hesaplaşmaktan habersiz insanlar için roman düzmecedan öte bir anlam ifade etmez. Bu nedenle, Atay'ın yapıtlarında "oyun" ve "okur" ayrı bir öneme sahiptir. Ancak, karamsar olan Atay okura da pek güvenmez, hatta Tutunamayanlar'ın sonundaki mektupta okuru eleştirir. Korkuyu Beklerken adlı kitabında da, fantastik bir öykü görünümündeki "Demiryolu Hikâyecileri"nde, yazdıkları öyküleri sığındıkları bir istasyonda satarak geçimlerini sağlayan üç kişinin hayatı anlatılmaktadır. Öyküdeki öykücüyü yavaş yavaş çukura iten, istasyon şefinin kişiliğindeki kültürel düzeysizliktir. Böyle bir ortamda ne dinleyici, ne de okuyucu bulunabilir. Bu da kaçınılmaz olarak boğan, öldüren "yalnızlık"ı getirecektir.

Yazara göre, "okur aydınlığın gereğini yerine getirmiyorsa ve aydın da çabası egemen güçlerce suç sayılan kişiye", Tutunamayanlar'ın kahramanı Selim Işık'ın intiharında tetiği çekenin yanında oturan da okurdur. Atay bu öyküsünde sanatçıların ortak yazgısını sergiler: Her türlü olanaksızlıklara rağmen, yapıtlarını okurlarına ulaştırmaya çalışan, ama çoğu zaman da yapıt yerine yiyecek satıcılarını bekleyen insanlar tarafından anlaşılamayan yazarlar. Ama öykücülerden biri ısrarla yazma eylemini sürdürür ve okuyucusunu bekler ve öykünün sonunda şöyle der: "Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?"

Korkuyu Beklerken adlı kitabında yer alan ikinci öykü "Unutulan"da, intihar eden kişi tavan arasında unutulur. Bu, sevgi yoksunu, çağdaş insanın trajedisidir; aşkı, sevgiyi, sevgiliyi, işe yaramaz, eski bir eşya gibi tavan arasına

iten ve orada unutulmaya terk eden, günlük işlere batmış insanın trajedisi. "Bir Mektup" adlı öyküde ürkek, çekingen, yalnız, toplumla iletişim kurmada başarılı olamayan bir kişinin sıkıntıları yansıtılır. "Ne Evet Ne Hayır" başlıklı ve mektup tarzında yazılmış öyküde de bireyden hareketle arabeskleşen toplumun çelişkileri, uyumsuzlukları kültürel bunalımı ironik bir anlatımla sergilenmektedir. "Tahta At" adlı öyküde, kültürel sorunlar karşısında gayri ciddi, derinlikten yoksun, ikiyüzlü ve oyalayıcı zihniyet ele alınır. Mektup tarzında kaleme alınan diğer bir öykü "Babama Mektup" adını taşır. Bu öyküde de Osmanlının son kuşağından olan babanın bilinçaltını ve düşünce dünyasını kendi iç dünyasıyla karşılaştırmalı olarak dile getirir. "Öte düşüncesi" ve hayatın özünü kavramaya yönelik arayışların işlendiği öyküde, yazar bireyden hareketle bir kuşağın sorunlarını yakalamaya çalışır.

"Oyun" Oğuz Atay için anahtar kavramdır. Yapıtlarından ikisinin adında oyun sözcüğü geçer. Kahramanları için de hayat ile oyun arasında pek fark yoktur. Çünkü, Atay'a göre, oyun gündelik yaşamın basitliğinden, tekdüzeliğinden kaynaklanan sıkıntıya karşı bir önlem, kişinin (ya da kahramanın) kendini anlayabilmesi için bir yöntem ve hayata katılmayı mümkün kılan bir tarzdır. Yazarın, hayattayken oynanmasını çok arzu ettiği Oyunlarla Yaşayanlar adlı oyunu ancak ölümünden sonra (1979/80) sahnelenebilmiştir.

"Türkiye'nin Ruhu" adını vermeyi ve birey-toplum-devlet ilişkilerini ele almayı tasarladığı bir roman üçlemesiyle ilgili çalışmalar yapan Atay'ın 1970-77 arasında tuttuğu günlüğü ve Eylembilim adlı tamamlanmamış romanı ölümünden sonra yayımlanmıştır. Ödül: Tutunamayanlar ile TRT 1970 Roman Başarı Ödülü.

Yaşamak ve varolmak arasındaki ince çizgide gidip gelen bizler aslında toplumunun içinde "onlarla" birlikte olup da "onlardan" olmayanlarız,

"tutunamayanlar'ız Oğuz Atayın da dediği gibi ; "Kimsenin okumadığı kitapları okuyan, kötü yaşayan bir adam..."

Eminimki her bilinç sahibi insanın hayati Tutunamayanları okuduktan önce ve sonra diye iki devire ayrılacaktır. Oguz Atay postmodern anlatımıyla normal insanların anlayamadığı (ve anlamak istemedikleri) gerçeklere Don Kiso edasıyla saldırarak ,yüzlerine vurduğu için yaşarken bile unutulmuştur.

"Oyunlarla Yaşayanlar" adlı tiyatro eseri Devlet Tiyatroları'nda sahnelendi. Oyunlarla Yaşayanlar adlı oyunu ölümünden sonra 1979-1980 döneminde Devlet Tiyatroları'nda daha çok da amatör toplulukların sahnelerinde oynandı ve 1985'de de basıldı.

Tamamlayamadan bıraktığı Eylembilim romanının kayıp bölümü de bulunarak İletişim Yayınları'nca 1998' de okuyucusuyla buluşturuldu. Atay, 13 Aralık 1977 de yıllardır beyinde büyüyerek pençesinde tutan tümörün son pençe darbesi onu "Türkiye'nin Ruhü" adlı tasarısını yazmaya başlayamadan aramızdan ayırdı.

GÜNLÜĞÜNDEN ALINTILAR

Günlük - Oğuz Atay

22 Haziran 1976

Eddington'u (The Nature of the Physical World) okuyorum. Yıllar önce okumuş olduğum 'entropi' sorunu yine ilgimi çekti. Benjamin'in Kafka'yı anlatırken, Eddington'un sözleriyle benzetme yapması ve entropi. Einstein'a göre milyarlarca yıl sonra evren bir işi ölümüyle karşılaşacak -maksimum entropiye ulaşacak. Bize ne? denebilir. Kafka'nın dehşetinde entropiyi sezmesinin payı var. Ayrıca insan yaşarken 'sezgi' ile bu, milyarlarca yıl sonra olacak sıcak ölümün dehşetini duyabilir.Bence en korkuncu enerjinin her noktada aynı olması;'Dehumanization' denilen şey gerçekte bu olmalı.

Kafka'nın insanlarında gittikçe bir ilgisizlik, farksızlık başlar. Entropi başlar yani. Kafka evrendeki keyfi unsurun (random element) artışını sezmiş olmalı. Kafka'nın duyduğu dehşet, metafizik bir dehşet değildi yani. Son derece düzenli görünen, ama aslında akıl dışı olan toplumda, gerçeküstü -ya da dışı- keyfilikler yer alır. İnsanlar evrendeki baş aşağı gidişin farkındadırlar sanki; bu yüzden bir yere ulaşamayacağını (olumlu bir yere) bilirler. Aslında K. (romanların kahramana) olumlu bir tiptir; ümitlidir, savaşır kazanamayacağını bildiği halde. Bu, asil bir savaştır. Ümitsizliğe karşı savaştır. Entropiye karşı savaştır. Kafka'nın karşısında olanlar, aslında onun bu derin sezgisine karşı çıkıyorlar; yani bu sezgiye sahip olmadıkları için onu yanlış yorumluyorlar.

Entropi, bireyler için söz konusu bir yasa değil. Toplulukları yöneten fizik yasalarda keyfiliğin zamanla artışına dayanıyor; buna göre bireyin entropik sezgisi topluma karşı tepkileriyle gelişebilir bence. Gene Kafka buna örnek. Böylece Kafka'nın bireyci olmadığı, evreni algılamak 'insanın yalnızlığı ve Tanrı karşısında güçsüzlüğü' gibi yorumların tutarsızlığı ortaya çıkıyor Nitekim Dostoyevski de toplumla, özellikle kendi toplumuyla derinden ilgili. (Bizim 'inteligentici' toplumla gerçek ilişki kurmayı nasıl farklı yorumluyorlar.)

Evrenin düzeninde keyfi eleman zaman +i'a doğru gittikçe arttığına göre, geriye zamanın başlangıcına doğru gidildikçe entropinin azalması ve yok olması gerekiyor.

Yani her şeyin kesin ve belirli bir düzene bağlı olduğu bir dönem vardı. Bu Tanrı'nın varlığını kanıtlamak için kullanılmamış bir zamanlar. (Cennet ve Cennetten kovulma da aynı esasa bağlanabilir.) Fakat ihtimal kanunları da başlangıca doğru gittikçe nasıl kesinlik kazanır? Yani bir zar atılınca ses gelmesi ihtimali 1/6'dan 1'e gidebilir mi? Olamaz. Bu kesinlik taşır. +i zamana doğru da 1/6 yerine nasıl 1/12 olmayacaksa geriye doğru da değişemez. Fakat böyle olunca da bu ihtimal kânunlarına bağlı keyfilik nasıl artar ya da azalır? Ya da biz bunun artıp azaldığını nasıl bilebiliriz?

ROMAN'IN ÖZETİ

BİR BİLİM ADAMININ ROMANI

Komunist rejim diye adlandırdığı rejimin uyguladığı soyadı kanunu ile MÜMİN olan soyadları İNAN olarak değiştirilmişti. Hüseyin Avni Bey yani; Mustafa İnan'ın babası ağabeylerinin baskısı sonucu Malatya'dan ayrılmış ve Adana'ya yerleşmiştir. Askeliği'ni İstanbul'da telsiz-telgrafçı olarak yapmıştır. Bir daha Malatya'ya hiç dönmemiştir. Zor bir hayat yaşamıştır. Askerlik sonrası Pozantı'dan Hafız Bekir'in kızı Rabia Hanım ile evlenmiştir. Askerde'de öğrendiği işi sürdürmek istemiş ve böylece seyyar posta memurluğu işine başlamıştı ve istasyonlara koli dağıtıyordu. 1898'de evlenen Avni Bey'in Mustafa'dan önce doğan çocuklarının çoğu küçük yaşta ölmüştü. Mustafa'dan büyük iki ablası vardı ve ondan önce ölen erkek çocukların göze geldiğini düşünen Rabia Hanım oğlunu bir kız çocuğu gibi yetiştirmişti. Daha sonra üç kardeşi daha dünya'ya geldi Mustafa'nın Güzeide, Mehmet ve Sami. Mustafa o yıllarda damdan düşmüştü, malum Adana yaz sıcaklarında hiç çekilmez oluyordu ve çocuklar damda yatıyordu. İşte böyle bir günde Mustafa'nın annesi ev işleri ile uğraşırken penceren baktığında aşağıya birşeyin düştüğünü gördü, düşen elbette ki Mustafa idi. Uzun bir süre o düşüşün yaralarını taşıdı üzerinde Mustafa. Zaten zayıf bünyeli bir çocuktü.

Babası ile ilişkileri düzenli değildi, çünkü onu çok az görüyordu. Bunun sebebi babası Hüseyin Avni Bey'in ömrü yollrda geçiyordu. Babasını çok özölüyor ve onun geleceğı günler istasyonda saatlerce beklerdi.

Fransızlar Adana'yı işgal ettiği zamanlarda Hüseyin Avni'nin karısı Rabia Hanım yalnızdı ve beş parasızdı. Üstüne Üstlük ikinci oğlu Mehmet'i doğurmuştu ve artık yorulmuştu. Herkes o sıralarda şehirden kırıyordu ve bu kaçışın adı "kaç kaç" adını almıştı. Fransızlar komutanın çocuğı çok farklı gelirdi diğer çocuklara göre ve onun yanına kimse gitmezdi diyor yaşlı adam.

Mustafa okulda yaşadığı sıkıntıların üzerine bir de savaş korkusu içinde kalmıştı. Yaşlı adam genc'e Mustafa İnan'ı anlatırken ünlü matematikçi Leibniz ile karşılaştırıyordu. Ama ne var ki Leibniz babasının evindeki kitaplıkta şiir okurken aynı zamanlarda Mustafa İnan savaş korkusu ve telaşı içinde büyüyordu. Mustafa İnan liseyi bitirdiği yıllarda Divan Edebiyatı'nın koyu hayranlarından biri olmuştu.

Kaç kaç sırasında onlarda Konya Ovası'na doğru yola çıktılar perişan bir halde ve Fransızlar her sokak köşesinde nöbet tutuyorlardı. Konya'dan bir öküz arabası ile yola çıktılar ve yolda rastladıkları askerlerden tren vesikası almayı başardılar. O gün yola çıkmalarını sağlayan Sinan Paşa olmuştu ve birgün daha geç kalsalardı Fransız uçaklarının bombardımanı sırasında ölüp gideceklerdi. Bu arada Hüseyin Bey ikinci bir oğlu olduğunu halen duymamıştı çünkü; altı aydır yollrdaydı. Ama ne kötü yollarda insanlar açlık ve susuzluktan ölüyorlardı. Mustafa İnan divan edebiyatından anlamasa bile dinlediği vaazlardan edindiği kulak dolgunluğundan olacak birçok beyit'i bilirdi. Eski eserlere karşı çok merakı vardı ve Konya'da bulunduğu süre içerisinde birçok tarihi eseri inceleme şansına da kavuşmuştu. Sünnet konusunu bile kendi başına halletmişti. Kayıt memurunun karşısında sanki büyük bir adam gibi duruyordu ve adamın annen-baban nerde oğlum dediğinde bile ben yalnız geldim ve kendi başıma birşeyler yapabilirim demişti. Aslında düşüncesi ailesinin onun fakir muhacir çocukları ile sünnet olmasını kendileri için yadırganacak bir durum olarak görebilirlerdi.

Adana'ya uzun bir süre dönemediler ve koskoca iki savaşın ortasında geçirdi çocukluğunu, yoksulluk ve yorgunluk içerisinde. Babası onun bir sanat öğrenmesini istiyordu ve onu bir kuyumcunun yanına çırak olarak verdiler. Bu işi de kısa zamanda kavradı ve bu işten harçlığını çıkartmaya başladı. Çok meraklıydı ve bu dünya onun için bitmez tükenmez bir bilgi kaynağıdı, sürekli birşeyler öğrenme isteği ile yanıp tutuşuyordu. Mustafa öğrendiği herşeyi arkadaşlarına bir öğretmen edası ile anlatmayı çok seviyordu. Ağırbaşlılığı ile

her kesin saygısını kazanmayı iyi bilirdi. Mustafa İnan dünyamızdaki meselerlere yukarıdan bakmayı öğrendiğimiz sürece tüm evrenin insane çok küçük geleceğini düşünmektedir. Üniversitede ders verirken bütün büyük bilim adamlarının uzun üsre uğraştığı problemleri cebinden küçük bir kağıt parçası bile çıkarıp bakmadan ya da kürsünün üstüne notlarını koyup da onları okumak gibi öğrencilerini uyutucu ve sıkıcı bir yolu asla izlememiştir. Zaten onu ortaokula giderken bile defter-kitap götürdüğünü gören yoktu. Babası onun hala bir meslek öğrenip onda dikiş tutturmasından yanaydı. Ama annesi Rabia Hanım oğlunun okumasını istiyordu hatta elinden gelse kız çocuklarını bile okutacaktı.

Mustafa'nın geceleri erken yatması ailesi tarafından okumakta gözü yok diye nitelendiriliyordu. Ama işin aslı böyle değildi, kitaplar pahalı olduğundan sabah erkenden kalkıyordu ve herkesten önce okula giderek yatı öğrenciler kahvaltılarını bitirinceye kadar onların kitaplarından yararlanıyordu.

Hergün sabah ortaokul öğrencisi Mustafa İnan, çamurlu yollardan geçerek Seyhan Irmağı'nın kıyısındaki okuluna gidiyordu. Bileklerine kadar çamura batarak geçtiği sokaklarda "Adliye Sarayı'ndan başka doğru dürüst bir bina yoktu. Adana o zamanlar elektriksiz ,yolu bozuk bir şehirdi. İki tekerlekli camız, yani manda arabalarına rastlanırdı. Tahıl taşıyan bu arabalardan başka bir de faytonlar vardı o zamanlar. Şehrin en lüks binek aracı da Kız Öğretmen Okulu'nun katırla çekilen yaylı arabası idi.

Adana'nın tek sineması olan Türk Ocağı Sineması'nda sessiz filmler oynatılırdı. Salonda bir de piyano vardı. Sinema'da kadınları ve kız öğrencileri görmek mümkün değildi. Mustafa da sinemaya gitmek istemiş ama babası izin vermemişti. Birgün zar zor izin kopardı ve sinemaya gitti, gitmesine ama daha sonraları tekrar tekrar isteyince babası sinirlendi.

Adana Lisesi'nde okurken Mustafa İnan'a önceleri ona ad takmışlardı ama daha sonraları onun bilgilerinden yararlanmaya başlamışlardı ve onu benimsemişlerdi. Kendisine "Mustayfendi" denmesine hiç içerlemedi ve hatta bu şekilde çağırnlara ise hep güleryüzlü davrandı. Herkesin derdine koşan ve herkesin dostu olan bir insanolarak anılırdı hep. Gençliğinde ve ileriki yaşlarında da bu huyundan vazgeçmedi. Mustafa bir bilim adamı olacağını daha çok önceleri sezmişti, fakat boş konuşmaktan hoşlanmazdı. Mustafa daha 18 yaşındayken babasını kaybetti ve durumları pek parlak değildi. Sağlık durumu pek iyi olmadığından ailesi onu İstanbul'a akrabalarının yanına göndermişlerdi ve geri döndüğünde babasını göremedi. Bir daha babasını göremeyeceği söylendi kendisine ve o gelmeden cenaze kaldırılmıştı bile.

Mustafa İnan 1931 yılında liseyi bitirmişti ve ailesine bakmak zorunda olduğunun bilincindeydi. Ekrem Beyazıt ile birlikte lisede okumuşlar ve izcilik bile yapmışlardı. Onun fedakarlığından ve geçirdikleri güzel günlerden bahsediyordu. İzci olarak Ankara'ya bile gitmişler ve tüm devlet büyüklerinin karşısına çıkmışlardı. Tüm hocaları onu çok severdi ve hatta bir arkadaşlarını cezadan bile kurtarmıştı diyor Ekrem Beyazıt. Mustafa'nın tek gayesi öğretmen olmaktı. Ama Mustafa'nın aklındaki düşünce iki yıl fazla okuyacağı idi ve bu zaman kim bakacaktı. Ama sonuçta sınavı birincilikle kazanmıştı ve herkesi şaşırtmıştı.

Mustafa İnan 1931 yılında Mühendis Mektebine girdi. 1930 yılları tam bir uyanış yıllarıydı. 1938 yılında Darülfünun Üniversite olmuştu, müderrisler professor olmuştu. Bu sayede doctor denen birşeyin, bir sıfatın olduğunu öğrenmişti halk. Bu yolla birçok genç bilim adamı yetiştirilecekti. Mustafa sosyal hayatın her yönüne katılabilen biriydi. İçkiye düşküdü ve rakı içmek onun için gerçekten içki içmekti ve birayı hamallık olarak görürdü. Rakıdan başka bir de tiyatroya düşküdü. Arkadaşları hafta sonları harıl harıl ders çalışırken o Darulbedayi'de Shakespeare'ı seyrederdi.

Mustafa İnan klasik hoca tabirini değiştirecekti ve kendini Kabul ettirecekti. Her sze atılmıyor, gereksiz yere konuşmuyordu ve özellikle öğrencileri tanımakla, insanımızı tanımakla ilgileniyordu. Doğu ve Batı arasında kalmıştı çünkü; Adana nere İstanbul nere idi onun için. Fakat aklına koymuştu bir kere bunu da başaracaktı. Arkadaşları için Mustafa İnan bir bilgi kaynağıydı ve onun peşini hiç bırakmazlardı.

Mustafa hiçbir zaman Doğu doğudur, Batı da batı'dır ikisi asla yakınlaşamaz düşüncesini benimsememiştir. Çünkü ona gore Batı bilimi dediğimiz şeyi kendimizin de yaratabileceğini düşünmekteydi.

Mühendis mektebinden diplomayı alır almaz İsviçre'ye gitmişti. Sonra ise ona Zurich niversitesi'nde kalması teklif edilmişti. Mustafa lise yıllarındaki arkadaşlarıle her ayın ilk, çarşambasında, akşam üzeri, ne arkadaşları ile pastanede buluşur ve eskileri yad ederlerdi.

1937 yılı mezunları mektebe bir canlılık, bir değişiklik getirmişlerdi. Mühendis Mektebi'nde yenileşme hareketleri onların zamanında başlamıştır. İlk fizik ve kimya laboratuvarı çalışmalarını onlar yapmışlardır. Yurt dışında ilk doktorayı Mustafa İnan yaptı. Onlar 1938 yılında yedi asistan ve yedi hoca ile bugünkü Teknik niversite'nin çekirdeğini meydana getirmişlerdir. Hala çoğu bu niveristede ders vermektedir. Mustafa inan hayatının tüm evrelerinde öğretmenlik yapmıştı ve iyi bir ğretmen olarak n yapmıştı. Mustafa Bey, Müzeler Müdürü Aziz Ogan'ın kızı Jale Hanımı da bu vesile ile tanımıştı. Mustafa İnan ile Jale hanım'ın birlikteliği sırasında Mustafa İnan karmaşık düşünceler içerisinde idi. Çünkü; köşkte yaşayan bu insanların evlenme söz konusu olunca onu nasıl karşılayacakları ve onun bu durum içerisinde ne yapacağı bir muamma idi.

Mustafa İnan doktora yapmak için İsviçre'ye gittiğinde Jale Hanım ona müzeleri gezdirdi ve arkeolojiden bahsetti. Mustafa İnan Jale Hanım'dan daha

once dönmüştü İstanbul'a ve aralarındaki tek bağ kırk günde bir gelen mektuplar olmuştu. Mustafa İnan Jale Hanım'a evlenme teklifini sigara kağıdının arkasına yazdığı Almanca bir cümle ile yapmıştı. Ve sonuç Jale Hanım'ın evet tabirinde kullandığı bir cümle ile anlaşıldı. Mustafa Bey bir yandan Mühendis Mektebi'nde muallim muavinliği yapıyor bir yandan da lise öğrencilerine matematik dersi veriyordu. Nişantaşı'ndaki evinden Bostancı'ya gidiyordu özel dersleri vermek için. Bu arada II.Dünya Savaşı'nın o karanlık günlerinde, iki ay süre ile tekrar askere alınmıştı. Bütün bunlar bir yana, aylar geçiyordu ve evlilik sorunu bir türlü çözülmiyordu. Sonunda Mustafa İnan ve Jale Hanım'ın uzun süren ayrılıkları evlilikle sonuçlandı. Adanalı Mustafa yeni alışkanlıkların ve yeni bir düzenin insanın oluyordu bundan sonar. Ne var ki bu düzen yeni evliler için kolay olmadı.

Mustafa İnan mühendis olmayı değil de öğretmen olmayı tercih etti ve ayda yirmi beş bin lira alıyordu. Şişli'de bir apartman dairesi tuttular. Babasının evinde buldukları birkaç sedef eşyayı aldılar. Ama aksilikler peşlerini bırakmıyordu. Eşyaların üzerine akan zift onlara bayağı zor günler yaşatmıştı.

Mustafa Bey ve Jale Hanım aslında yaradılış ve yetiştirilme özellikleri bakımından birbirlerine benzemiyorlardı. Ama yine de birbirlerine duydukları sevgi gereği ve sonucu güzel bir birliktelikleri vardı. Mustafa İnan Hindistan'a bir gezi düzenlemiş ve bu gezide bir çok ilgi toplamıştı. Hindistan'da kaldığı süre içinde Arya-Dharma düşüncesini de benimsemiştir. Bu düşünceye göre herşeye tolerans tanınmalıydı.

Öğrencileri Mustafa İnan'ı herşeyi yapabilecek ve her soruna çözüm bulabilecek biri olarak görüyorlardı. Çok tanrılı profesörler sisteminde Mustafa İnan'ı Zeus olarak ilan etmişlerdi; onun yapamayacağı şey yok olarak görüyorlardı. Mustafa Hoca'yı görmeden efsaneleştiriyorlardı. Mustafa İnan matematiğin kaderi ile yakından ilgileniyordu. Kerim Erim öldüğü zaman hazırladığı inceleme yazısında modern matematiğin durumunu gözden

geçirmiştir. Ona göre Kerim Erim'in eseriyle büyük bir iş yaptığı tartışılmaz bir gerçektir. Kerim Hoca sağlam bir matematik kültürü için muhakkak esasların kuvvetli olması gerekmektedir. Derslerinde ve eserlerinde, bu konuya girişi her zaman önde tutmuş ve uygulamaya daha az önem vermiştir. Mustafa İnan alaycı zekasına ve eleştiri yeteneğine rağmen insanları kırmaktan hoşlanmadığı için "Tolerans" ilkesine uygun davranmıştır. Hoşgörü, bu alanlardaki birçok gerçeği kesin olarak ortaya koymasına engel olmuştur. Çünkü tartışmayı sevmeyen bir yapıya sahipti, insanlara insane gibi davranılmasından yana bir kişiliğe sahipti.

27 Mayıs 1960'ta Mustafa İnan çeşitli görevlerden geçen uzun bir yöneticilik dönemini geride bırakmıştı. Bir yıl önce rektörlüğü sona ermiş. Daha kırkdokuz yaşında idi, idarecilik mesleği bilimsel çalışmalarını bayağı engellemişti. Onu çok yormuşlardı, kimseye hayır diyemeyen yapıda olması onu çeşitli ek işlerle uğraşmaya zorlamıştı. Profesör olduğu yıl ek görev olarak Makina Fakültesinde mukavemet okutmaya başlatmıştı. Sonra İstanbul Üniversitesi Teknik Okulu'nda aynı dersler, dekanlık, rektörlük, üniversite senatörlüğü, bitmez tükenmez konferanslar, komisyonlar, Milli Savunma Bakanlığı Araştırma Geliştirme Kurulu üyeliği ve bu arada geçim derdi yüzünden bilirkişilik için mahkeme kapılarında koşturmak onu çok yormuş ve aynı zamanda çalışmalarını da etkilemişti.

Kısa bir süre sonra Cemal Gürsel onu Ankara'ya Bayındırlık Bakanı olması için çağırdı. Ama ne var ki Cemal Gürsel'e ben siyasetten anlama diyerek olayı geçiştirdi. Mustafa İnan mühendis yetiştirdiğini ve bayındırlığa bu şekilde hizmet ettiğini söylemişti.

1911 yılının Ağustos ayında doğan Mustafa İnan, gene bir Ağustos ayında elli altı yaşını doldurmadan ölmüştü. "Tabiat ve Tolerans" makalesinin yazarına tabiatın büyük bir tolerans gösterdiği söylenemezdi. Mustafa İnan öldükten sonra, yurduna kavuşabilmek için hastanede üç gün beklemek

zorunda kaldı. Sonunda, muameleri tamam denildi. Uçak sıcak bir Ağustos akşamı Yeşilköy'e vardı. Meydanda kalabalık bir karşılayıcı topluluğu birikmişti. Cenaze hemen Ortaköy'deki evine getirildi. Bütün ülke Mustafa Hoca'nın ölümünü Türkiye radyolarının haberiyle öğrendi. Tüm devlet adamlarının çelenkleri ve taziye mesajları geldi. Hoca öldükten sonra birçok eseri başka dillere çevirildi ve üniversitelerde okutulmaya başlandı.

Yaşlı anlatıcı son olarak gence tavsiyelerini tekrarladı ve onun da günün birinde çok büyük bir bilim adamı olacağını bildiğini ve buna inanması gerektiğini söyledi. Genç ile bu kadar zaman bu konuları konuşmalarının mutlaka bir amacı olduğunu gencin de anlamasını sağladı ve ona bu bilgileri ve Mustafa İnan'ı anlatabildiği için gurur duyuyordu.

ŞAHISLAR MUSTAFA İNAN

Öğretmen Mustafa İnan 1911 yılında Adana'da doğdu. Çocukluğu savaş yıllarına rastlayan Mustafa İnan ile ailesi, Fransız işgalinden kurtulmak için Adana'dan kaçmış ve ancak Cumhuriyet'in ilanından sonra geri dönebilmişlerdi. O yıllarda zorluklar içinde ortaokula giderken, gelecekteki Mustafa İnan'ın özellikleri belirmeye başlamıştı. Adana'nın o yıllardaki tek sineması olan Türk Ocağı sinemasında film seyretme tutkusu, sanatta ömrü boyunca duyacağı ilginin göstergesiydi. Bir özelliği daha vardı ki ömrünün akışını belirleyecekti: Öğretme tutkusu!.. Bu tutku, Adana'da Seyah Irmağı kıyısında arkadaşlarına matematik soyutlamayı öğretmeye çalışan ortaokul öğrencisi Mustafa İnan'da ne kadar güçlü ise, 1967'de ölümle savaşıırken kendisine bakan meşhureye serumun yetmeyeceğini, zira dakikada kırk damla akan serumun-yirmibeş damanın bir santimetreküp ettiği göz önünde tutulursa-gece yarısından önce biteceğini anlatırken de o kadar güçlüydü. İstanbul Teknik Üniversitesinden, o zaman ki adı ile Yüksek Mühendis Mektebinden, 1937 yılında mezun olan kabiliyetli genç araştırmacı, ihtisasını tamamlamak üzere gönderildiği Zurich Federal Politeknğinde o sıralarda yeni bir araştırma

alanı sayılan “Fotoelastisite” konusunda yaptığı çalışmalarını başarıyla tamamlayarak 1941 yılında doktora derecesini aldı.

Yurda döndükten sonar Yüksek Mühendis Okulu’na “Müderis Muavini” yani doçent olarak tayin edildi. Dört yıl sonar okul’un üniversite olması sırasında Profesörlüğe terfi etti ve 1945 yılından bu yana İnşaat Fakültesinin “Teknik Mekanik ve Genel Mukavemet Kürsüsü” şefliğini yaptı. 1954-56 döneminde İnşaat Fakültesine dekan ve 1957’de de İstanbul Teknik Üniversitesi rektörlüğü’ne seçildi. Türkiye’deki bilim ve teknik alanında söz sahibi kişilerden biri olarak yurdun fikri kalkınması için uğraşıp didinen bir insandı. TÜBİTAK’ın kuruluşundan beri Bilim Kurulu üyesi iken son defa 1967 Mart’ında Bilim Kurulu başkanlığına seçildi.

Ağırlıklı olarak araştırma ve eğitim çalışmalarının yapıldığı Mekanik laboratuvarı , Prof. Dr. Mustafa İnan tarafından kurulmuştur. Kuruluşunun ilk yıllarında küçük bir polariskop ve yetersiz alet ve edavata karşın diploma çalışması kapsamında fotoelastik yöntemle birçok ciddi çalışma yapılmıştır. Prof. Dr. Mustafa İnan ’dan sonra Laboratuvar sorumluluğunu Prof. İlhan Kayan devir almıştır. 1970 lı yıllarda , büyük çaplı polariskop , yansıma polariskopu, fotoelastik fırın ve moire aleti alınarak laboratuvar güçlendirilmiştir. 1973 yılında TÜBİTAK projesi kapsamında holografi çalışmaları başlatılmıştır. İlk holografik görüntünün 1963 yılında Leith ve Upatnieks tarafından Michigan üniversitesinde elde edilmesinden 10 yıl sonra bu konuda üniversitemizde araştırma çalışmalarının başlaması ileri bir adım olarak değerlendirilebilir.

Derse girmeden yarım saat önce hazırlanır ve onu dinleyenler daima olumlu bir şekilde ondan almaları gerekenleri rahat bir şekilde alırlardı. Kendisini sürekli işine adayan ve insanlara yaklaşım tarzında her zaman

yumuşak huylu olması nedeni ile herkesin işine koşar ve hiç yalnız kalmamıştır. Çevresi her zaman ondan yararlanmak için uğraşan insanlarla doluydu. Kendisinin ne kadar zeki olduğunu ve çok iyi bir statüye sahip olmasına rağmen hiçbir zaman kendini diğer insanlardan üstün görmemiş veya böbürlenmemiştir.

GENÇ ADAM

Buğday rengindeki teni, ürkek bakışları ve paçavra tarzı giyimi ile direk taşralı olduğu izlenimini veren bir genç. Ucuz sigara içerdi, gözleri hep birşeylere merakla bakardı ve hep içinde bir öğrenme isteği vardı. Bu arada Mustafa İnan'ın da hemşerisi oluyordu. Aslında onun hakkında söylenecek pek te fazla birşey yok. Tıpkı yaşlı adamın olduğu gibi. Çünkü romanda tamamen karakteri analiz edilenler aile bireylerinin birkaçı, Mustafa İnan ve eşi Jale İnan'dan ibarettir. Ama genç adamın sürekli öğrenme isteği ile dolu olması onun gelecekte neler yapabileceğinin bir göstergesi değildir zaten. Saf ve temiz yüreğiyle kötülük düşünmeyen bir yapıya sahip olduğu her halinden ve yüzünden belli biridir.

YAŞLI ADAM

Gencin okulda dolaşırken rastgele rastladığı bir bilim adamı ve aynı zamanda Mustafa İnan'ın yakın bir takipçisi ve arkadaşıdır. Onu anlatmaktan onunla övünmekten ve onun yaptığı şeylerden gururla bahseden bir adamdır. Genci tanıdıktan sonar onun samimiyetine güvenerek yardımcı olmak istemiş ya da belki de ona Mustafa İnan'ın yaptıklarını anlatıp onunla gurur duyarak Musrafa İnan'a olan vefa borcunu ödediğini düşünmüştür.

Bilime aşık bu adam genç ile konuşurken Mustafa İnan'ın topluma ve bilime kattıklarını abartısız ama bazen gencin anlayamayacağı bir dille anlatmıştır. Onun birşey anlamayacağını bile bile kullandığı sözlerin amacı

onda soru sorma yeteneğini geliştirmek ve merakını arttırmaktır. Mustafa İnan'ı tam bir öğretmen ve bilimde bir devir taşı olarak görmektedir. Ona ne kadar övgü yağdırsa az kalacağını düşünür ve bu doğrultuda bir bilim adamının ne kadar zor yetiştiğini anlatmaktadır.

Jale İnan

Mustafa İnan'ın hanımı. Hanım hanımcık, eşinin çorbasını yapan, çocuklarına bakan, evini çekip çeviren, kocasına huzurlu, rahat bir çalışma ortamı sağlayan bir Türk hanımı. Beklenti buraya kadar doğru, fakat gerçeğin çok, hem de çok gerisinde kalıyor. Çünkü Hüseyin'in annesi iyi bir eş ve iyi bir anne olmanın yanında bir bilim kadınıydı da. Ve şimdi sıkı durum kocası büyük Mustafa İnan'dan daha büyük bir bilim insanı! Rahmetli Mustafa Hoca, kendini mükemmel öğretmenliğe vermiş, üniversitesini bilimle tanıştıрмаğa, çevresine bilim ve entellektüel yaşam zevki vermeğe çabalarken, bizzat bilgi üretimine eşi kadar yer verememiş bir kişiydi. Jale Hanım ise, konusu olan klâsik

arkeolojiye pek çok uluslararası düzeyde eser vermiş, hem kendi hem de ülkesinin adını bu dalda duyurmuş büyük bir otoriteydi.

Köklü bir İstanbul ailesinin çocuğu ve Müzeler Müdürü Aziz Ogan gibi engin kültürlü aydın bir babanın kızı olan Jale İnan ömrü boyu önce kocasının ve oğlunun mutluluğunu temin eden iyi bir eş ve anne, sonra da bilim dünyasına parmak ısırtan büyük bir bilim insanı olmuştur.

Anadolu ve İstanbul kültürlerinin biraraya geldiği ailesinin iç harmonisini eşiyle birlikte kuran ve eşinin yücelmesinin en önemli faktörlerinden biri olan Jale Hanım, temsil ettiği Türk kültüründen çıkıp batı uygarlığı içinde parlayan bir yıldız olmayı da pek üstün düzeyde başaranlardandı. Keskin zekâsına ve müthiş hâfızasına hayran olmamak elde değildi. Babasının 1932'de yazdığı bir mektuba ihtiyacım olduğu zaman yüklüğe kaldırılmış evrak sandıklarının içinden onu nasıl şıp diye bulduğunu asla unutamam.

Bir Büyük İskender resmine gerek duyduğumda artık beyninin tüm emirlerine itaat etmeyen, Parkinson hastalığının amansız pençesindeki bedenine rağmen "beni masama götür, orada hemen bulurum" dedikten sonra gerçekten düzenli klasörlerinin birinde istediği ve kendi keşfettiği ve kazıp çıkardığı, dünyada mevcut en güzel İskender heykelinin resmini hiç aranmadan buluvermesi gerçekten görülecek bir şeydi.

Jale İnan'ın meslekdaşları O'nun hakkında çok şeyler yazıp çizeceklerdir. Ancak O'nun, Türk ulusunun Panteonunda büyük Atatürk'ün kollarını açarak karşılayacağı, bağrına basacağı, Türk ulusunun uygarlık savaşında Jale İnan'ın cepheyi ne denli ilerilere taşıdığını düşünerek "Hoşgeldin Jale, ulusun sana minnettardır" diyeceği yüce vatandaşlarımızdan biri olduğunda herkesin fikir birliği ettiği muhakkaktır.

CAHİT ARF

Atatürk döneminde yetişen en büyük bilim adamlarımızdan biridir. Yıllar sonra rahmetli Prof. Mustafa İnan ile birlikte anılırdı. Altmışlı yıllarda, bir süre ODTÜ'de görev almıştı. Şaşılacak bir konudur ki; o günlerde diğer üç fakültede toplam iki profesör vardı.

Cahit Arf'ın kendi ağzından hayat hikayesi:

"Çocukluğumdan başlayacağım. 1919'da Selanik'te doğmuşum. Ailem sınıf değiştirmekte olan bir aile idi. Yoksul bir ailenin küçük burjuva sınıfına geçeceği esnada doğmuşum. Dolayısıyla bu tip ailelerde olan kompleksler benim ailemde de vardı. Mesela bir mahalle çocuğu kavramı vardı ailemde. Beni sokağa koyvermezlerdi. Çünkü mahalle çocuğu olabilirdim ve bu da özenilecek birşey değildi. Çünkü burjuvazi böyle istiyor. Bu hava içinde de bir çocuk kendi içine kapanıyor. Oyununu kendi başına kuruyor. Çocukluğumda mütemadiyen kağıttan oyuncaklar yaparmışım. Bu bir bakıma faydalı olmuş. Oyuncak icat ediyor ve mütemadiyen etrafımı müşahade etmeye çalışıyordum. Galiba dört yaşında iken okula gönderildim. Okulda oyunlara katılmayan, kendi içine kapanık bir çocuktum. 1919'da Atatürk Anadolu'ya geçti. O zaman babam Ankara'ya gitti. Bir müddet sonra biz de peşinden gittik. Bu arada

benim temayüz ettiğim şey okulda bilhassa gramer. Zaten henüz matematikle fazla bir alakam yok. İlk önce tekrar İstanbul'a sonra da İzmir'e taşındık. İzmir'de beşinci sınıfa geldim. İzmir Sultanisi'nde Nazmi İlter adında bir matematik hocası vardı. Bir de müdürün kardeşi vardı. Matematiğe olan ilgim o adamla başladı. O adam bana Öklid geometrisinin Pisagor teoremine kadar olan bütün teoremlerini ispat ettirdi. Şu şekilde çalıştırıyordu; teoremin hipotezlerini söylüyor, mesela şu açı şu açıya eşittir, sen bunu gösterirsin diye soruyordu. Bu şekilde Pisagor teoremine kadar geldim. Pisagor teoreminde ise hoca herşeyi söylemedi. Dedi ki: bir dik üçgenin iki dik kenarlarının karelerinin toplamından yararlanarak hipotenüsü tayin ediniz. Mütemadiyen şekiller yaptım ve ölçtüm. Bir türlü neticeye ulaşamadım. En sonunda kendisine söylemeye mecbur oldum, ben bunu göremiyorum diye. Bu sefer o anlattı ispatı..."

"... Babam fakir olduğu için beni ucuza maletmek istiyordu. 1926'da Fransız Frankında müthiş bir düşme olmuş. Dostların tavsiyesiyle ve yardımıyla bol miktarda frank satın almış. Bu franklarla benim Fransa'da okumam İstanbul veya İzmir'deki sultanide okumamdan daha ucuza geliyordu. Bunun üzerine beni Fransa'ya gönderdiler. Orada St. Louis Lisesi'ne yazıldım. Liseyi üç senede okuyacak yerde iki senede bitirdim. Fakat o zaman babamın frankları tükendi. Türkiye'ye döndüm. Maarif Vekaleti'nin açtığı Avrupa imtihanlarına İzmir Sultanisi beni namzet gösterdi. İmtihani kazandım ve bu şekilde babamın derdi de bitti. Ecole Normale'e girdim ve iki sene kaldım. Bitirdikten sonra Maarif Vekaleti 'Cahit, doktoranı yap öyle gel' dedi. 'Olmaz ' dedim. 'Ben gelip Kastamonu Lisesi'nde öğretmenlik yapacağım.' Döndüm fakat Kastamonu Lisesi yerine Galatasaray Lisesi'ne gönderdiler. Oradan ayrılan bir Fransız yerine ben stajyer öğretmen olarak onun yaptığı işi yapacaktım. Yerini aldığım Fransızın maaşı 600, benim maaşım da 60 lira idi. Bir sene bende etkili olan idealizm ile hocalık yaptım bu şekilde. Öğretmenler arasında eskiden nazırlık yapmış olan kodamanlar da vardı. Bunlar bana acıyorlardı ve 'zavallı 60 liraya çalışıyor' diyorlardı. Bunların tesiriyle de olacak

o idealizmimi kaybettim. O sırada da üniversite reformu yapılıyordu. Bana seni doçent namzeti olarak tayin edelim dediler. Bu sıfatla beni, Ratip ve bir de Ferruh Şemin'i üniversiteye aldılar. O sıralarda bende muvaffak olacağım hissi uyandı. Muvaffak olmak ta şu idi: alim olmak, matematikte bişeyler yapmak."

Cahit Arf'ın konuşmasındaki yeni bölümlere geçmeden, onun Fransa'dan dönüp Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik yapmaya başladığı yıllardaki heyecanını, bir eğitimci olarak yapmayı düşündüklerini, Özgür İnsan dergisinin 1976 Haziran sayısında yayınlanan "Özgürlüğün Temeli" adlı yazısından birlikte okuyalım.

"...1932'de matematik eğitimimin okul devresini bitirerek yurda döndüğümde, o zaman Milli Eğitim Bakanlığı'nda yetkili bir görevde bulunan yaşlı bir dostumla ne yapacağımı görüşürken, kendisine gençliğin safdil idealizmi ile, bir Anadolu kasabasında matematik hocalığı dışında da ilgilenmek istediğimi, onlara mesela Karl Marx ve F. Nietzsche'yi okuyacağımı, elimden geldiği ölçüde münakaşa edeceğimi söyledim. O zaman heyecanlı bir tarih öğretmeni olan yaşlı dostum hayretle, matematik, Karl Marx ve F. Nietzsche arasındaki münasebetsizliğe işaret etti. Buna cevabım sadece şu oldu: 'Maksadım öğrencilerime şu veya bu görüşü telkin değil, özgür (o zamanki sözcükle hür) insanlar yetiştirmek.' "

Cahit Arf 1936-1938 yılları arasında Almanya'nın Göttingen Üniversitesi'nde doktora öğrenimi gördü. Göttingen eski ve köklü matematik geleneğiyle ünlüdür. Bu gelenek C.F. Gauss, B. Riemann, D. Hilbert ve diğer ünlü matematikçilerle günümüze dek uzanır Şimdi Göttingen ve sonrasını yine aynı konuşmasında Cahit Arf anlatıyor:

"...Göttingen'de hocam Hasse idi. Ona projemden bahsettim. 'Çok acele

ediyorsun.' dedi. 'Sen önce şu özel hallere bak' dedi. Bu özel hallerden benim doktora tezim çıktı. Tezimde elde ettiğim neticeler benim hedefim bakımından yeterli değildi. Bir takım boşluklar vardı bir yerde ve o boşluklar bir yerde benim hedefime uyuyordu. Burada elde ettiğim neticelerden bir kısmı şimdi kitaplarda Hasse-Arf Teoremi diye geçiyor. Tezim 1938'de bitmişti. Hasse 'Bir sene daha kal, belki başka şeyler daha yaparsın' dedi. İzin alarak bir sene daha kaldım.

Hasse bana 'bu problemi bırak, bu senin kafanı şişirdi, Witt'in buna benzer bir çalışması var, onunla uğraş' dedi. Witt'in yaptığı işte karakretistiği iki olan cisimler yok. Bu cisimler üzerindeki kuvadratik formlar bilinmiyor. Onun üzerine peki dedim ve bu kuvadratik formları bir hayli iyi bir şekilde sınıflandırdım. Bunların invariantlarını inşa ettim. İşte Arf İnvariantı denilen bu şeyler bu ikinci çalışmamda elde edildi ve beni dünyaya tanıttı bir bakıma. O senenin sonunda Türkiye'ye döndüm.

"... İstanbul'a geldiğimde bir yerde yeni yapılacak bir binanın şerefine neşredilecek bir kitap için makale istediler. Acele determinantlar hakkında birşeyler yazdım. Önemli birşey değildi. Harp senelerinde İstanbul'a Duval diye bir adam geldi. İngiltere'den.

Bir cebrik eğrinin bir noktası civarındaki singülaritelerinin hususiyetlerini belirten bir teori vardı. Duval ondan bahsetti. Yalnız bu düzlemde geçerli idi. 'Ah', dedim, 'bu iş olur', 'Üç boyutlu uzayda da n-boyutlu uzayda da, ve analize ihtiyaç yok.' Duval'e konuyu bir seminerde anlattım. Sırf cebrik kavramlarla bu işin içinden çıkılır diye iddia ettim. 'Eh yap bakalım öyleyse' dedi. Bir hafta üniversiteye gitmedim. Eve kapandım. Hafta sonunda birşeyler çıktı ortaya ve bu da dünyaya yayıldı. Bu işte bir takım halkalar vardı. O halkalara Arf Halkaları, kapanışlarına da Arf Kapanışı deniyor. Yani bu şekilde başkasının yüzünden şöhret sahibi oldum . Fakat asıl yapmak istediğim işler beni hiçbir zaman pek fazla tanıtmadı."

Bundan sonra kötü bir iş yaptım: çevreden alkış aradım. Bunun için de çevreden mühendislerle konuşup onların işlerini anlamaya çalıştım. Onların bir problemini çözersem beni alkışlarlar diye düşündüm. Rahmetli Mustafa İnan doktorasını yaparken kendisine şu problem verilmiş: O sırada Belçika'da bir beton köprü yıkılmış. Nedeni bilinmiyor, sebepleri araştırılacaktı. Mustafa'ya bunu vermişler. O, köprünün bir maddeden modelini yapmış, yüklemeleri koymuş üzerine ve çatlamların başladığı yerleri tespit etmiş. Bu madde üzerinde gerilimlerin arttığı, yoğunlaştığı yerleri görmek kabil. Sonra jilette yontmuş muhtelif yerleri ve sonunda gerilme birikimleri artık görüleye başlamış. Yani gerilme sınır boyunca eşit bir şekilde dağılmış. Mustafa'nın fikrine göre iyi köprü o profilde olmalıdır. Bir özel hal olarak da köprü yerine bir düzlem almış, bir de bacak yapmış buna. O bacağın yapıştığı yeri yuvarlatmış ve yine o bulduğu şekilde hiç birikim almayacak biçimde yontmuş.

O bulduğu profili musluktan suyun akışına benzetmiş. Bana anlattı bunları ve 'ona benzetiyorum, hakikaten idantik mi' diye sordu. Onun üzerine ben bütün problemi ele aldım. Bu problemle ilgili hepsi birbirini tamamlayacak şekilde beş altı tane yazı yazdım. Alkış da kazandım. Hatta İnönü mükafatı bunun için verildi bana. Fakat böyle alkış için iş yapmak iyi birşey değil. İnsan zannediyorum ki kendi problemini bütün gücü ile yapabildiği kadar götürmeye çalışırsa bilime çok daha iyi bir katkısı olur.

Yukarıdaki paragrafta Prof. Cahit Arf'ın kendine özgü üslubuyla ne denli mütevazı davrandığını konunun uzmanı ,İTÜ temel Bilimler Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Erdoğan Şuhubi'nin şu değerlendirmesinden öğreniyoruz:

"...Profesör Cahit Arf'ın elastisitede serbest sınır problemleriyle ilgili çalışmaları bilgim içinde bu konudaki literatürde ilk ve tek örneği oluşturmakta ve geniş bir problem sınıfı için tüketici bir çözüm ortaya koymaktadır. Açtığı yeni ufuklar nedeniyle gerek matematikçilerin gerekse mühendislerin üzerine üşüşmesi beklenirken yurt dışında bu çalışmaların maalesef layık olduğu ilgiyi

görmediği gözlenmektedir. Sanırım bunun nedeni yayınların hemen tümünün, yabancı dilde olmakla beraber, ulusal dergilerde yer alması, dolayısıyla geniş bir araştırmacı kütlesinin dikkatini çekmemesidir. Halbuki konu şimdi oldukça günceldir. Belki de yakın gelecekte başka bir araştırmacının Profesör Cahit Arf'ın bulgularını bağımsız olarak yeniden keşfettiğine tanık olacağız. "

Profesör Cahit Arf'ın konuşmasından iki bölüm daha dinlemeye devam edelim: "...1963-64'te Çekmece'de iki delikanlı vardı. Birisi Kaya, birisi Ercüment. Genç ve hevesli gençlerdi. Sait Akpınar o zaman Çekmece'nin müdürü idi. Bunları benimle tanıştırdı. Çocukların hevesleri, benim de pek hoşuma gitti. Yardım etmek maksadıyla iki üç ay kadar Çekmece'ye gittim, onlarla birlikte. Onlar İstatistik Fizik ile, Plazma ile uğraşıyorlardı. Burada enteresan olan şey o çocuklarla çalışma tarzım idi. Bir odamız vardı. Üçümüz oturuyorduk. Tahta vardı.

Tahtada da daima birşeyler yazılıydı. Birgün birimiz gelir, sabahtan akşama kadar konuşurdu. Birbirimize anlattığımız şeyler tahtada kalıyordu. Akşam herbirimiz evimizde ayrı ayrı düşünüyorduk. Hatta telefonla bile o tartışmalar devam ediyordu. Ertesi günü tekrar o düşündüklerimiz üzerinde devam ediyordu o tartışmalar. En sonunda formalizm oluştu. Yani çalışma tarzı hep böyle. Gündüz gevezelik etmek, akşam düşünmek; böyle mütemadiyen devam ediyor. Hatta bu konuşmalar giderken gelirken minibüste de devam ediyordu. Tartışmaları yaparken de kendimize mahsus bir dil kullanıyorduk. Mesela bir kümenin içindeki parça kümelerine, kümenin partiyonuna bir operatör diyelim. Zaten asıl temel kavram olarak da oydu sanıyorum. Partisyon operatörü, iki partisyon operatörü vardı o zaman. Birisinin belirttiği parçalar, parçacıklar, öbürünün parçalarını ihtiva ediyorsa, öbürünün parçalarının birleşimi şeklinde ise o zaman o birinci partisyon operatörüne öbürünün babası diyorduk ve minibüste bu dille konuşuyorduk. Ağa-babalar, çocuklar, torunlar, ... karman çorman. Birlikte şoför de vardı dinliyordu bizi. 'Hepsi deli bunların' derdi.

"...En nihayet 1963 sıralarında kendi işime dönebildim. O zaman da benim kendi hesabıma en iyi yaptığım şey zannettiğim çalışmayı yaptım. Fakat o hala tutmadı. Kimse metelik vermiyor ama bana göre en iyisi o. O sembolizmi hala benimsetemedim zannediyorum. Ama belki öldükten sonra benimserler. Ben devam edeceğim. Daha iş bitmedi..."

Aynı yıllarda mühendislik fakültesindeki görüntü oldukça değişti. Bu fakülte sahaya adı duyulmamış, çok genç oyunculardan oluşan bir kadro ile çıkıyordu. Karşı takım bu genç ve deneyimsiz kadroyu ciddiye almıyor, her fırsatta onları küçümsediğini belli ediyordu. Ama, gelin görün ki bu genç kadro bitmez tükenmez bir enerji ile sahanın her yerinde mücadele ediyor ve tüm maçlarını sessiz sedasız kazanıyordu.

Büyük bir bilim adamı ve iyi bir insan olan bu şahıs, adeta bu dünyada yaşamıyordu. Toplantılardaki eksantrik çıkışları ve önerileri ile herkese saç baş yolduruyordu. Cahit Hoca'nın da ünlü bir matematikçi idi.

Ülkenin yönetimine egemen olanlar, Türkiye'nin 12 Mart'a sürüklenmesinde ODTÜ'nün başrolü oynadığına inanıyorlardı. O günlerde Profesör Arf, Fen ve Edebiyat Fakültesi dekanlığını bir süre için vekaleten yürütmüştü. Matematikçilerin iyi yönetici olamayacağı önyargısına sahip olan ve Prof. Arf'ın her aklına geleni pat diye söyleyen, eksantrik bir bilim adamı olduğuna inanılırdı. 12 Mart'tan sonra ODTÜ rektörü olan emekli general Şefik Erensü, Cahit Hoca'nın yöneticiliğinden o denli memnun kalmıştı ki günlerce onu asaleten dekan olması için ikna etmeye çalıştı. Ama bu konuda Sayın Arf'ı ikna etmek mümkün olmadı.

Hoca, bu kriz dönemi süresine son derece soğukkanlı davrandı. Karşı tarafın her hamlesini bir satranç oyuncusu gibi acele etmeden, dikkatle değerlendirdi. Seçenekler oluşturup tartıştı. Onun fevri davrandığına hiç tanık olunmamıştır. Cahit Hoca emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti.

Cahit Hoca'ya türlü yaftalar yapıştırılmaya çalışıldı. Onu göklere çıkaranlar oldu; küfredenler oldu. Cahit Hoca her şeyden önce dürüst ve örnek bir bilim adamıydı. Ülkesini ve insanını çok severdi. Tüm hayatı boyunca bilim için, insanlık için, ülkesi için çalıştı.

Cahit Arf'ın ölümünden sonar törende yapılan konuşmalarda Arf'ın matematik dünyasına katkısı, bilim adamlığı üzerinde duruldu. İ.Ü. Fen Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Dinçer Gülen, Arf'ın matematiğe yaptığı katkılardan söz ederken, Matematik Bölümü Başkanı Prof. Dr. Yusuf Avcı ise öğrencilerle olan ilişkileri ni, onları matematik bilimine nasıl teşvik ettiğini anlattı. TÜBİTAK Başkanı Prof. Dr. Dinçer Ülkü de, Arf'ın Tübitak'ı kurarken hiç zorlanmadığını belirtti, "Uygulamalı bilimlere de önem verirdi.

Ömrü boyunca araştırmaya önem verdi. Biz de kendisine layık olmak için elimizden gelen çabayı harcayacağız" dedi. Prof. Dr. Ayhan Çavdar da, Arf'ı daima yeni yollar açmaya çalışan bir bilim adamı olarak tanıdığını vurgulayarak, "Sayın Arf, tanrısal güzelliği anlama işlevini sağlayan en akılcı yolun matematikten geçtiğini biliyordu. Bu nedenle bu bilim dalını seçmiş ve çok sevmişti" diye konuştu.

Törene kızı Fatma Arf Oliver, eşi Chadwick Oliver, torunları Elif ve Renin'in yanı sıra, yakınları, çalışma arkadaşları, Prof. Dr. Erdal İnönü, İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Bülent Berkarda, TÜBİTAK eski Başkanı Prof. Dr. Tosun Terzioğlu, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Müdürü Ömer Kaymakçalan, İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek, ÖDP (Özgürlük ve Dayanışma Partisi) Genel Başkanı Ufuk Uras, öğretim üyeleri ve öğrenciler katıldı. Arf'ı uğurlama sırasında oldukça üzgün olduğu gözlenen Erdal İnönü, tören sonunda başsağlığı dileklerini kabul etti, gazetecilere Arf hakkında bilgi verdi. Arf'ın bilim dünyası için önemli bir kayıp olduğunu anlatan İnönü, "Önemli bir özelliği her şeyin aslını anlamak olmuştur.

Hiçbir şeyden çekinmezdi. Onun için önemli olan anlamaktı; bilime değer veren bir insan olarak anlamak, araştırmacı zekasını kullanarak olayların nedenini anlamak. Matematik de bunun için iyi bir alandır" dedi. Prof. Arf'ın cenazesi daha sonra, Levent Camii'nde kılınan öğle namazını müteakip Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Dünya matematiğine katkısıyla Cahit Arf

Profesör Arf, "Hasse - Arf teoremi" ile matem atik dünyasında tanındı. Sentetik geometri problemlerini cetvel ve pergelle çözülebilir olup olmadıklarına göre sınıflandırmayı tasarlayan Arf, yalnızca ikinci dereceden cebirsel denklemlere indirgenebilen problemlerin cetvel ve pergel yardımıyla çözülebi leceğini saptadı.

Karakteristiği 2 olan cisimlerin kuvadratik formlarını sınıflandırıp, değişmezlerini saptadı. Bu çalışmada ortaya çıkan "Arf değişmezi" terimi onun matematik dünyasındaki ününü arttırdı. Ayrıca, "Arf halkaları" ve "Arf kapanışları" kavramlarıyla tanındı. Arf, son yıllarda da matematiğin biyoloji bilimi içindeki olası uygulamaları üzerinde çalışmalar yapıyordu.

KERİM ERİM

İstanbul Yüksek Mühendis mektebi'ni bitirdikten (1914) sonra Berlin Üniversitesi'nde Albert Einstein'ın yanında doktorasını yaptı (1919). Türkiye'ye dönünce, bitirdiği okulda öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Üniversite reformunu hazırlayan kurulda yer aldı. Yeni kurulan İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde analiz profesörü ve dekan olduğu gibi Yüksek Mühendis Mektebi'nde de ders vermeye devam etti.

Yüksek Mühendis Mektebi İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülünce buradan ayrıldı ve yalnızca İstanbul Üniversitesi'nde

çalışmaya devam etti. Daha sonra burada ordinaryüs profesör oldu. 1948 yılında Fen Fakültesi Dekanlığı'na getirildi.

1940 - 1952 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ne bağlı Matematik Enstitüsü'nün başkanlığını yaptı. Türkiye'de yüksek matematik öğretiminin yaygınlaşmasında ve çağdaş matematiğin yerleşmesinde etkin rol oynadı.

Mekaniğin matematik esaslara dayandırılmasına da öncülük etti. Matematik ve fizik bilimlerinin felsefe ile olan ilişkileri üzerinde de çalışmalarda bulunan Erim'in Almanca ve Türkçe yapıtları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Nazari Hesap(1931), Mihanik(1934), Diferansiyel ve Integral Hesap(1945), Über die Traghe-its-formen eines modulsystems(Bir modül sisteminin süredurum biçimleri üstüne - 1928)

MEKAN

Adana- Mustafa İnan'ın doğuşu ve gençliğini geçirdiği yer Malatya-Babasının memleketi ve oraya amclarının ısrarı üzerine gitmiş fakat uzun süre kalmamıştır. Aynı gece geri dönmüştür.

Konya-Kaç kaç zamanı Yunanlılar'ın ve Fransız'ların Adana'ya saldırdığı zaman Konya'ya kaçmışlar ve bir süre orada kalmışlardı.

İstanbul-Mustafa İnan Yükseköğrenimini İstanbul'da tamamlamış ve daha sonra evlenip İstanbul'a yerleşmişti. Mustafa İnan karısı Jale İnan ile sürekli Ege Bahçesi denen yerde buluşurdu. Karısı ile Taksim Belediye Gazinosu'nda sade bir yemek ve resim çektirmenin ötesine gitmeyen bir tören ile evlendi. Hindistan'da araştırmalarda bulundu bir süre. Amerika'da Kızılderililer ile ilgili bir araştırmada bulundu.

ZAMAN

24 Ağustos 1911 ile 5 Ağustos 1967 tarihleri arasında geçmektedir. Bu zamandilimi içerisinde iki savaş geçmiştir. Dünya'nın temel taşı olan iki savaş.

1950-1951 yılında Teknik Üniversite'de Genel Yerçekimi Kanunu üzerine bir konuşması oldu. 1931 yılında liseden mezun oldu. Mustafa İnan 1931 yılında Mühendis Mektebi'ne ve bilim'in hizmetine girmiştir. 1947 yılında professor bir arkadaşıyla birlikte bir proje bürosu açtılar. 1954-1957 yılları arasında İnşaat Fakültesinde dekanıydı. 1957-1959 yılları arasında da İstanbul Teknik Üniversitesi rektörlüğü yapıyordu. 1941 yılında doktorasını bitirip Türkiye'ye dönmüştür. 1943'te Teknik Üniversite Dergisinde yazılar yayımlamaya başladı.

ROMAN'DAN ALINTILAR

Sistemin gerisindeki matematik düzen

"Sistemi anlamak için" dedi profesör, "Daha doğrusu, sistemin gerisindeki matematik düzeni anlamak için, formüllerin gerisindeki matematikçiyi, onun nasıl düşündüğünü sezmek gerekiyor. Bunu öğretmiyorlar size; belki liseden sonra da öğretmiyorlar, hiç öğretmiyorlar. Matematikçinin neden ve nasıl düşündüğünü hiçbir zaman bilmiyorsunuz belki.

"Matematiği bir takım uzun ve yorucu işlemlerden ibaret gördüğünüz için de bilim çekici gelmiyor size. Sayıların ve eski Yunanca harfların gerisinde canlı ilişkiler olduğunu sezemezseniz, sayılarla hayatın arasındaki ilişkiyi göremezseniz, matematik ve dolayısıyla fizik çalışmanın tek amacı sınıf geçmek olur"

Hayata atılanlar ne yapıyorlardı?

Üniversiteye asistan bulmak kolay olmuyordu. Üniversitede kalmak, hayata atılmamak gibi görülüyordu. Peki hayata atılanlar ne yapıyorlardı? "Düşünme yeteneğini gittikçe kaybettiğimi hissediyordum" diyor bunlardan biri, "karşıma çıkan meselelerin, öğrendiklerimle hemen hiç ilgisi yoktu; bunların hakkından gelmek için öyle uzun boylu düşünmeye ihtiyaç yoktu, yalnız koşuşturmak gerekiyordu. Böylece en az düşünen insanlardan biri oldum zamanla"

Düşünmek...

"Düşünmek, ilmi araştırmalar sonunda sabit olmuştur ki en çok enerji (kalori) sarfedilmesi icap eden fiziki bir olaydır. Bu enerjiyi bulamadığı için veya sarfetmek külfetine doğuştan istekli olmayan insan yavrusu ise, böyle bir işe

karşı daima tembellik içindedir. Her frsatta ondan kaçmak yolunu bulur. Onun için, düşünme sporu ile bu işe alıştırılması ve düşünme sanatını öğrenmesi gereklidir."

Tatbikatten ilim adamı sorumlu değildir

"Tatbikatten ilim adamı sorumlu değildir. Teknik buluşlar, iki yönlü, insanlık hayrına veya zararına kullanılabilir. İlim adamı güdümlü bir araştırma yapamaz. İmin gayesi gerçeği aramaktır."

Problemleri doğru kurabilmek

"Çocuklarmıza durmadan tekrarlıyoruz: Muhakkak yabancı dil öğren! "Düşünmeyi öğren!" dersiniz bir hakaret oluyor. Düşünmeyi öğrenmek de, herhalde yalnız düşünmenin kanunlarını bilmek değildir. Belirli problemleri çözebilmek için elbette belirli bilgileri öğrenmek gereklidir; fakat bence önemli olan, asıl güçlük, problemleri kurmaktır. Çoğumuz problemleri yanlış kurduğumuz için, daha baştan çözümsüzlükle karşılaşırız."

Matematik düşünme sanatını sembolleştirir

Matematik, düşünme sanatını sembolleştirir. Bugün mantık da matematik esaslara göre düzenleniyor. Boole cebri buna örnektir. Matematik, düşünmede ekonomi sağlar. İlim tarihi bize göstermiştir ki, basit ve sarîh fikir, daima muğlak ve karışık fikre galip gelmiştir."

Mühendislerle doktorlar

"Mühendisler henüz cemiyete tam yaklaşmamışlardır. Doktorları düşünün: bir toplantıda, bir mecliste bulunanlar doktora hemen dertlerinden, hastalıklarından bahsederler. Aynı toplantıda bir mühendiste bulunsa,

kimsenin aklına evinin duvarındaki çatlaktan yahut zemindeki rutubetten bahsemek gelmez; kimse, bu derterin de bir mühendise danışılacağını düşünmez."

Bütün yazarlar matematikçidir

Bütün yazarlar matematikçidir; çünkü dil bir matematiktir..."Çevremizdeki Evren'i inceleyen Sir James Jeans'in dediğine göre "Tanrı bize matematikçi olarak görülüyor"

Bilgi eksikliği

Faydasız ve lüzumsuz bilgilerle kafayı yükleme konusu yersizdir. Birçoklarımız yalnız salim bir kafayla her şey hakkında fikir yürütülebileceğini zanneder. Halbuki bilgi eksikliği ekseriya yanlış sonuçlar verebilir. Evet akli selim lazım, fakat barut gibi de bilmek gerekli."

Şarlo ve Einstein

"Peki insanlar meşhur bir mukavemetçinin ne işe yaradığını anlayabilir mi? Derler ki meşhur fizikçi Einstein, bir toplantıda Şarlo'ya 'Siz büyük bir adamsınız' demiş, 'Herkes sizi anıyor, herkes size hayran.' Şarlo, 'Siz daha büyüsunüz' diye itiraz etmiş: 'Size herkes, hiç anlamadığı halde hayran'

Dünya barışına nasıl hizmet edebiliriz?

2. Cihan savaşıdan sonra, iyice anlaşılmıştır ki dünya yüzünde gerçek barış, ancak milletler arasında mevcut ekonomik ve kültürel seviye farklarını gidermekle kabil olacaktır. Bu fikre uygun olarak ileri seviyede olan milletler, az gelişmiş ülkelere yardımda bulunmuşlardır; ancak seviye farkının giderilmesi, balangıçta dış yardımdan temin edilse bile, zaman geçtikçe geri kalmış memleketler kendi imkanlar ile kalkınmak zorundadırlar. Bu içten kalkınma

mecburiyeti için de, ilme tekniğe ve dolayısıyla onun adamlarına ihtiyaç vardır; kendi kabiliyetlerini durmadan kaybeden milletlerin, seviye farkını kapatmaları hiçbir zaman beklenemez, dolayısıyla da dünya barışına hizmet edilmiş olamaz.

Öfken bir işe yaramalı

Gerekince öfkelenenebilirsin, haksızlığa karşı çıkabilirsin. Ama bu öfke bir işe yaramalıdır. Öfkelenirken, içinden kimseye kızmamalıydın. Doğru bildiğin şeyler adına öfkelenmediğini bilmelisin. Kendi adına ve kendini tatmin etmek için ayağa kalkarsan, duyarlı bir insan olarak sonra çok üzülürsün. Benim temkinli ve soğukkanlı olduğumu söylerler. Oysa ben de kızardım; ama insanlara değil, kavramlara soyut şeylere öfkelenirdim: Öğrencilerime değil, tembelliğe ve ikiyüzlülüğe ve fırsatçılığa ve samimiyetsizliğe ve kopyacılığa kızardım."

Bilim uzun ve çetin bir yoldur

Bilim uzun ve çetin bir yoldur çocuklar. Bilimi yarı yolda bırakmayın, olur mu çocuklar? Oppenheimer gibi hissediyorsanız, bırakın yüksek binalara başkası yapsın, büyük barajlarda başkası çalışsın. Bazılarına çok uzaklardan bile görünen yüksek yapılar kurmak çekici gelecektir. Bırakınız bu işleri öyleleri yapsın. Bazıları da insanları çalıştırmak, büyük teşebbüsleri idare etmek ihtirası ile yanarak kuvvetli olmak isteyeceklerdir. Bırakınız parayla da onlar uğraşsın. Sizin kuvvetli olmak gibi bir derdiniz yoksa, siz de Leonardo Da Vinci gibi "Kuvvet nedir?" diye merak ediyorsanız buyrun sizleri Mekanik kürsüsüne beklerim. Çünkü bazılarına göre "Kuvvet" para ile organizasyonun çarpımına eşittir; bize göre de kuvvet ivme ve kütleyi ilgilendiren bir büyüklüktür. Bu iki formülü birbiriyle karıştırmayın olur mu çocuklar?

Bilimle uğraşırsanız nelere vaktiniz vardır?

Dürüst oluşumuda gözümde büyütmedim; bu bir bünye meselesidir. Bazı bünyelere doğru yoldan ayrılmak dokunur. Zaten bilimle uğraşırsanız, bu konularla fazla uğraşacak vaktiniz kalmaz. Başka bilginleri kıskanacak kadar bile vakti yoktur insanın. Ve başkalarından ne kadar üstünüm demeye hiç vaktiniz kalmaz. Başkalarının yetersizliğini görüp de sırf bu yüzden kendinizi beğenecek vaktiniz de kalmaz. Bununla birlikte, bir çok şey için vakit vardır. Bilimi sevimli göstermek için ne yapmalı?

Bunun için de çok vaktiniz vardır. Öğrencinin kafasının içine nasıl nufus edilir için de vaktiniz vardır. Hele sizin gibi bilim adamı olmak isteyenlere yol göstermek için sonsuz vaktiniz vardır. Dünyada neler olup bitiyor, insanlık nereye gidiyor demeye çok vaktiniz vardır.

Peki bütün bunlar için neden vaktiniz vardır? Çünkü salifüzzikir yani yukarıda belirtilen ve insanın boşuna vaktini almaktan başka işe yaramayan işlere hiç vaktiniz yoktur da ondan. Tabii bu arada isterseniz dinlenmeye, yaşamaya, insan gibi gezip eğlenmeye de vaktiniz vardır; günü birinde aklınızı kullanamayacak kadar yorulmak istemiyorsanız; bunlara da vaktiniz vardır. Yani sözün kısası kendi istediğiniz bir şeyi yapmaya, insanlara örnek olmaya çok vaktiniz vardır. Söylemeyi zait addediyorum, ama esaslı düşünmeye çok vaktiniz vardır, herşeyden çok bunu yapmaya gücünüz vardır.

Çok zorluklar yaşayacaksın, fakat....

Biliyorum bir çok zorluk yaşayacaksın. Hepsini şimdiden görür gibi oluyorum. Talihli olarak küçük bir burs bulsan bile yurt köşelerinde sürünebilirsin. Binbir güçlükle soğuk bir banyoda yıkandıktan sonra, arkadaşlarından utanarak havlular içinde büzülerek, yurdun tek sıcak yeri olan okuma salonunda çalışan arkadaşlarının arasında kurumak zorunda

kalabilirsin. her sabah insanlarımızın balık istifi olduğu bir otobüste kendine ve resim tahtana bir yer bulabilmek için, sabah karanlığında yollara düşmek zorunda kalabilirsin. Hatta ısınmak için okul yerine kahveye gitmeyi bile isteyebilirsin. İşte bu durum ve şartlar altında bile her zaman amacının olduğunu gözden kaçırmamalısın. İnsanları etkilemek, insanlara söz geçirmek, sesini duyurmak istiyorsan, bütün bunları yapabilecek yetenekte olduğunu göstermelisin. Yoksa sonunda sıradan bir insan durumuna gelirsene, kimse senin kötü şartlar altında bu duruma düştüğünü düşünmez, kimse sana gençliğinde iyi beslenemedin diye, sırf bu yüzden itibar etmez.

Bir gün gelir de kendini gösterebilirsen, sen bütün bu zorlukları yaşamış olduğun için, bu zorluklara çare bulmak için herkesten daha gerçekçi davranabilirsin. Yok, eğer sen de acı çekme sıramı savdım, artık öğrencilerim üzölsün, asistanlarım çanta taşınsın, doçentlerim olduğu yerde saysın diye hissedersen sana da herkese de yazık olur. Hissedersen diyorum, böyle acıklı bir duruma "düşünme" adını veremiyorum çünkü.....

Hiçbir zaman mazeretin olmamalı

İşte delikanlı, ilkokul sıralarından başlayarak "kendi bacağından asılan koyun" felsefesi ile yetiştirilenlere asla itibar etmeyeceksin. Onların arasından ülkeye yararlı birinin çıktığı görülmedi. Çıkarıcıların sana hiç bir zaman engel olamayacağını bileceksin. İşte bu durumlar ve şartlar altında endişelere kapılmadan önce ne yapılabileceğini düşüneceksin. Ve hiç bir zaman düzen bozukluğunu mazaret göstermeyeceksin. Başarısızlıklarını bozuk düzenin sırtına yüklemen belki seni ferahlatır, fakat kurtarmaz

SON SÖZ

Kitap bir bilim adamını anlatmaktan çok bu bilim adamının bilim adına kendi hayatını nasıl hiçe saydığını anlatmakla ilgili. Mustafa İnan tam bir yurtsever olarak görülüyor. Kişiliği çocukluğundan itibaren mükemmel derecede olgunlaşmış ve bu olgunluğu sonunda geldiği yeri bu kitabı okuyunca anlıyoruz. Oğuz Atay'ın mükemmel tahlilleri ve Mustafa İnan'ı en iyi tanıyan insanlardan biri olarak onu çok iyi tasvir etmiştir. Hayatında hep saygı görmüş ama bu saygıyı kendi çabaları ile kazanan bir bilim adamının bilim uğruna kendini nasıl heder ettiği apaçık ortada. Karısı Jale Hanım'ın da ona nasıl yardımcı olduğu ve hayatını nasıl ona adadığını da görebiliriz. Biz artık şunu düşünmeliyiz kendi içimizdeki bilimi dışarı çıkarmak için çok büyük bir güce gerek olmadığını bilmeliyiz.

Zor olan şey hayatın zorlukları karşısında nasıl ayakta kalacağını bilememektir. Oğuz Atay ve Mustafa İnan bunu çok güzel anlatıyor. Elinde hiçbir imkanı olmayan bir gencin yıllarını ve aklını vererek nasıl da mükemmel bir seviyeye geldiğine insanlar şaşırabilirler ama aslında pek te şaşılacak birşey olmadığı gün gibi açık. Üniversiteler ders vermek, özel ders öğretmenliği ve daha birçok görevde bulunan Mustafa İnan hiç yılmadan bilimde yeni bir çığır açmak için uğraşmıştır. Hatta o kadar başarılı olmuştur ki devlet büyüklerinin kendisine bakanlık teklifinde bulunmalarına bile sebeptir bu başarı. Ama bu büyük görevi kabul etmemesinin sebebi ise bilime siyasete girmeden de yardımcı ve öncü olabileceğini göstermektir. Ölümünün ardından üniversitelerde hala dersleri ve düşünceleri yer alıyor ise durup bir düşünmeli insan; bilgi ve bilimin ışığında yapılacak her atılım mutlaka iyi bir davranış olarak insana geri dönecektir.

Sonuç olarak; kendi içimizdeki ışığın farkına vardığımız ve öğretme-öğrenme yeteneğimizi iyi bir şekilde sınavıp bu yeti'nin sırrına eriştiğimiz gün nice Mustafa İnan'lar doğacaktır görüşündeyim. Bilimin öncü olduğu bir toplumun ne kadar ilerleyebileceğini düşündüğümüz zaman bunun bize

mululuk ve umut getireceğini bilmeliyiz. Yorulmadan, bıkmadan, usanmadan meraklı olup önümüze çıkacak tüm bilim dallarında gelişmek tek amacımız olmalıdır ki geleceğimize ve gelecekte yaşayacak insanlarımıza güzel bir gelecek bırakabilelim.

TEŞEKKÜR

Bunca zaman içimizdeki öğrenme duygusunu ve isteğini ortaya çıkarmaya çalışan, gelecek nesillere yararlı bir vatandaş olma yolunda bizlerden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sayın Doç.Dr. Bülent Yorulmaz ve Prof.Dr. Birol Emil'e en içten teşekkürlerimi sunmaktan onur duyarım.

ÖZLEM YILMAZ

KAYNAKLAR:

- 1- [http://www.yahoo.com/kitapkurdu.](http://www.yahoo.com/kitapkurdu)
- 2- <http://www.goggle.com/kitapelestiri>
- 3- <http://www.arabul.com/SonucSifir.asp?SearchString=oguzatay>
- 4- <http://www.iu.edu.tr/kutuphane>
- 5-TUBİTAK Araştırma Merkezi Arşivi
- 6-[http://www.harran.edu.tr/muh/insaat/insaat link.htm](http://www.harran.edu.tr/muh/insaat/insaat_link.htm)
- 7- <http://www.yazar.com/yd/16/p5/>